

אחריות אפשרית של בעל מפעל ושל קצין בטיחות לגרימת תאונה

עו"ד ואדים סיגל, פרקליטות מחוז דרום (פלילי)

תק' 162 לתקנות התעבורה

"אחריות בעל הרכב"

162. (א) בעל הרכב, או מי שהרכב נמצא בשליטתו, **לא יורה ולא יניח** לנוהג באותו רכב לנהוג בו, להעמידו או להחנותו שלא בהתאם לתקנות, לרבות חוקי עזר, שהותקנו לפי הפקודה.
- (ב) **כל מקום שהוראות חלק זה מטילות אחריות על נוהג ברכב תחול האחריות גם על בעל הרכב**; זולת אם הוכיח בעל הרכב שהעבירה נעשתה בלי ידיעתו והסכמתו או שנקט בכל האמצעים הסבירים כדי למנוע את ביצועה.

ס' 309(5) לחוק העונשין

בכל אחד מן המקרים המנויים להלן יראו אדם כאילו גרם למותו של אדם אחר, אף אם מעשהו או מחדלו לא היו הגורם התכוף ולא היו הגורם היחיד למותו של האחר:

(5) מעשהו או מחדלו לא היה גורם מוות, אילולא נצטרף עמו מעשה או מחדל של האדם שנהרג או של אדם אחר.

דוגמאות להטלת חובה ישירה על בעל הרכב –
הובלת מטען

85. (א) לא יוביל אדם מטען ברכב או עליו **ובעל רכב או**
מי שהשליטה עליו לא יניח ולא ירשה להוביל מטען ברכב או
עליו אלא אם כן מבנה הרכב, על כל חלקיו ואבזריו, מתאים
להובלת המטען בבטיחות וכאשר –

דוגמאות להטלת חובה על בעל הרכב – תק' 168 בעניין שעות עבודה והמנוחה

מי שבידו השליטה על רכב מנועי מהסוגים המפורטים בתקנת משנה (א) או על הנוהג רכב מנועי כאמור, לא יניח לנוהג לנהוג אלא בהתאם להוראות תקנה זו.

דוגמאות להטלת חובה על בעל הרכב – עניין תקינות הרכב

שילוב בין הוראות תק' 162 לבין תק' 27

27. (א) לא ינהג אדם רכב כשהרכב נמצא במצב העלול לסכן עוברי דרך.

(ב) לא ינהג אדם רכב אלא אם מבנהו של הרכב, ציודו, אבזריו, סימונו ונשיאת מטענו הם בהתאם להוראות הפקודה או תקנות אלה, לרבות תנאים בהיתר וברשיון.

(ג) לא ינהג אדם רכב כאשר הרכב במצב השולל מהנהג שליטה בו.

(ד) לא ינהג אדם רכב שבו הוגבלה בכל אופן שהוא, למעט הגבלה זניחה, יכולתו לראות את הדרך והתנועה בה מן השמשה הקדמית של הרכב או האחורית או זו שלצד הנהג או זו שלצד הנוסע במושב הקדמי.

החובה העיקרית – חובת הפיקוח

תפקידו של קצין הבטיחות, עם כל הקושי שבביצועו, הוא ברור וחד-משמעי, על פי הדין, ומשמעו פיקוח צמוד, שוטף ורצוף על תקינות רכב, על הנהגים ועל ענייני הבטיחות במפעל. בין השאר, עליו לדווח על הליקויים לבעל המפעל. זהו תפקידו, ולשם כך הוא נשכר וקיבל הסמכה.

קצין הבטיחות, אינו יכול להסתתר מאחורי אחריותם של אחראים אחרים, שהדין הטיל גם עליהם אחריות. אחריותו של קצין הבטיחות עומדת בענייננו, בראש מדרג האחריות של שלושת האחראים: הנהג, בעל המפעל וקצין הבטיחות.

משמעות הפיקוח

לשון התקנה ותכלית החקיקה, מחייבים מתן פרשנות מרחיבה למלה "לפקח".
המחוקק ביקש למנות אדם אחראי בכל מפעל שחלות עליו הוראות התקנות, שחייב
בהעסקת קצין בטיחות, שתפקידו, בין השאר, לפקח על תקינות כלי הרכב במפעל,
בכל עת, ועל כך שנוהגים במפעל, יקיימו הוראות מסוימות כפי שפורטו בתקנות. קצין
הבטיחות אחראי על כך שייעשו בדיקות ובחינות תקופתיות, אף יומיומיות, כדי
להבטיח את תקינות הרכב בכל עת הפעלתו.

התקנות אינן מסתפקות במסירת דיווח בלבד – אם לבעל המפעל ואם לרשות
המוסמכת או לשניהם.

הסמכתו של אדם כקצין בטיחות במפעל טומנת בחובה גם אחריות לקיומן של
הוראות התקנות, ואין חשיבות לכך שמשרתו של קצין הבטיחות היא משרה חלקית
או מלאה.

בכל הקשור להתנהלות חברה זו, עלתה תמונת מצב מדאיגה מאד בפני.

אין זה תפקידו של בית המשפט לעסוק בשאלת אחריותו של מי שלגביו החליטה המדינה שלא להגיש כתב אישום, אך תיאור עובדתי של המערכת אשר פעלה ברקע של פרשה זו יבוא גם יבוא בהכרעת דין זו ולו כדי שהנאשם לא יישא לכדו על כתפיו את התחושה הקשה כי נהיגת רכבו לאחור הייתה זו שהובילה לבדה למותו של הנאשם (גם אם קבעתי כי ספק הרשלנות יוביל לזיכיו).

נכון כי הנאשם היה זה שלחץ על דוושת הגז והוביל את האוטובוס לאחור עד לפגיעה במנוח, אך בפועל לא אוכל להתעלם, ואני מוצא לנכון לתאר בהכרעת הדין את הסביבה בה עבד ואת ההחלטות שקיבלו ממוניו של הנאשם:

קצין הבטיחות של חברת [REDACTED] היה מודע למצב של שטח מת בעת נסיעה לאחור, ולא עשה מצידו דבר כדי למנוע את המשך נהיגת האוטובוסים לאחור ללא אמצעי ראייה בתחנות המרכזיות, במגרשי החנייה ואף בהסעת ילדים הנוסעים באוטובוסים אלו וחייהם מצויים בסכנה בכל פעם שרכב כזה נוסע לאחור בקרבכם.

שאלותי ביחס ליכולת החברה להתקין אמצעים פשוטים וזולים כגון חיישני רוורס או מצלמות ראייה לאחור נתקלו בתשובות המפנות למנכ"ל החברה ולהיעדר כדאיות כלכלית של החברה להתקין אמצעים אלו.

תקנה 585 בתקנות התעבורה קובעת כי אלו תפקידי קצין הבטיחות (בין היתר):

- (1) לפקח על כך שהנהגים המועסקים על ידי המפעל או הנוהגים ברכבו ימלאו אחר הוראות פקודת התעבורה והתקנות על פיה.
- (2) לפקח על כך שהרכב של המפעל או המפעל על ידו יהיה בכל עת במצב תקין ויתמלאו בו הוראות דיני התעבורה.
- (3) לפקח על הוראות כל דין הנוגע לבטיחותם של עוברי דרך ולחקינתו של רכב בתחום המפעל.

אילו מכח תקנה 586 בתקנות התעבורה נתונה הייתה לו הסמכות בהיעדר אמצעי ראיה מוסדרים לאחור כפי שמחייבת תקנה 361 (יא) בתקנות התעבורה להורות כך:

(א) קצין בטיחות רשאי לאסור את השימוש ברכב שבבעלות המפעל או הנמצא בשליטתו להתנות את השימוש בו בתיקונו והבאתו למצב שלא יפגע, לרעתו, בבטיחות התנועה, וכלבד ששוכנע כי נתקיימו ברכב הוראות תקנה 308 (א).

כלומר, לו רצה, יכול וצריך היה קצין הבטיחות של [REDACTED] לאסור שימוש בכל אוטובוס בו ממושב הנהג לא ניתן לראות בבהירות לאחור מרחק של 100 מטר כפי שמחייבת תקנה 361 (יא) בתקנות התעבורה).

עד כמה שהדבר נשמע בלתי נתפס, קצין הבטיחות של חברת [REDACTED] ידע והשלים עם מצב בו אוטובוסים שבאחריותו נוסעים לאחור מבלי שהחברה דאגה למתן אמצעי ראייה סביר לאחור ולמרחק של 100 מטר לפחות כפי שקבוע בחוק.

איש לא הפעיל סמכותו מכח החוק למסור הודעת איסור שימוש ברכבים אלו, איש לא אסר על נהגים לנהוג כך ברכבים אלו, ולמעשה (וזה החמור מכל בעיני) ממשיך מצב זה ללא כל שינוי גם היום.